

คู่มือการจัดการปางช้าง

สถาบันคชบาลแห่งชาติ ในพระอุปถัมภ์ฯ

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

คู่มือการจัดการสุขภาพช้างและพื้นที่เลี้ยงช้างภายใต้หลักสวัสดิภาพสัตว์

เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรและเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน
เพื่อการจัดการปางช้างอย่างมีประสิทธิภาพ

๐๕๔-๘๒๙-๓๓๓

info@thailandelevator.org

การจัดการสุขภาพช้าง

การดูแลสุขภาพเบื้องต้นประจำวัน

ช้างได้รับการประเมินสุขภาพเบื้องต้นโดยความรู้งาน ได้แก่ การกิน การนอน การขับถ่าย และพฤติกรรมต่างๆ หากพบความผิดปกติ จึงแจ้งให้หัวหน้าหน่วยช้างและสัตวแพทย์ทราบ เพื่อทำการตรวจรักษาต่อไปและในช่วงเช้าหลังที่มีให้ช้างเดินออกกำลังกาย (๓๐ นาที) ต้องมีการตรวจสอบความพร้อมด้านสุขภาพ นิสัยและพฤติกรรมของช้างแต่ละเชือก ก่อนนำช้างออกทำกิจกรรมหรือให้บริการนักท่องเที่ยว

เวชศาสตร์เชิงป้องกัน

การตรวจสุขภาพประจำปี

๑. ช้างที่อยู่ในความดูแลของสถาบันคชบาลแห่งชาติได้รับ

การตรวจสุขภาพ-ถ่ายพยาธิ ปีละ ๓ ครั้ง

๒. มีการเจาะเลือดเพื่อประเมินสุขภาพ การสุ่มตรวจไข่มูกและตรวจ

โรคที่สำคัญในช้าง ปีละ ๑ ครั้ง

การจัดการสุขภาพช้าง

การป้องกันและเฝ้าระวังโรคเฮอร์ปีส์ไวรัสในช้าง

ในลูกช้างที่อายุต่ำกว่า ๕ ปี ให้สังเกตพฤติกรรมและอาการโดยละเอียดเป็นประจำทุกวันโดยความถี่ช้างที่ดูแล รวมทั้งเสริมวิตามินซีขนาด ๖ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมโดยการกินเป็นประจำทุกวัน และมีการตรวจหาเชื้อเฮอร์ปีส์ไวรัสในช้างเป็นประจำทุกเดือน หรือในช่วงที่ช้างอาจมีความเครียด เช่น ช่วงเปลี่ยนฤดู

การป้องกันและเฝ้าระวังโรควัณโรคในช้าง

มีการตรวจคัดกรองโรควัณโรคในช้างเป็นประจำทุกปี ปีละ ๑ ครั้ง หากพบช้างที่มีผลบวักจะทำการแยกกักกันโรค เพื่อทำการตรวจซ้ำและตรวจยืนยันผลต่อไป

มาตรการกักกันโรคช้าง

มาตรการกักกันโรคสำหรับช้างเข้ามาใหม่

- ๑) ตรวจคัดกรองโรคที่สำคัญก่อนนำช้างเข้ามาใหม่
- ๒) แยกพื้นที่เลี้ยงสำหรับช้างที่นำเข้ามาใหม่ เพื่อทำการการเฝ้าระวังและตรวจโรคซ้ำเป็นระยะเวลาอย่างน้อย ๓๐ วัน

การจัดแยกพื้นที่ช้างป่วย

- ๑) ช้างป่วยทั่วไป

ช้างจะถูกนำเข้ารับการดูแลรักษาที่บริเวณพื้นที่ของโรงพยาบาล ช้างลำปางจนกว่าช้างจะหายเป็นปกติและพิจารณาให้กลับไปทำกิจกรรมได้ตามปกติโดยสัตวแพทย์

- ๒) ช้างที่สงสัยว่าป่วยด้วยโรคติดต่อสำคัญที่อาจติดต่อไปยังช้างเชือกอื่นๆ ถูกแยกออกไปดูแลรักษาที่พื้นที่ศูนย์วิจัยและเฝ้าระวังโรคช้างโดยทำการตรวจประเมินสุขภาพและเฝ้าระวังโรคอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ในการเฝ้าระวังโรคติดต่อสำคัญต้องได้รับการตรวจยืนยันผลจากหน่วยงานภายนอกด้วย

การจัดการช้างป่วยและช้างตาย

การจัดการช้างป่วย

ความรู้อาการสังเกตพฤติกรรมและสุขภาพประจำวันของช้างแต่ละเชือกหากพบความผิดปกติ เช่น ซึม ไม่กินอาหาร ไม่ขับถ่าย น้ำตาไหล เป็นต้น จะแจ้งต่อหัวหน้าหน่วยช้างเพื่อรายงานให้สัตวแพทย์ประจำโรงพยาบาลช้างทำการตรวจรักษาต่อไปตามความรุนแรง ดังนี้

- ๑) หากความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเป็นความเจ็บป่วยรุนแรงไม่มากเช่น ปรสิตรภายนอก หลังจากทำการรักษาแล้ว สัตวแพทย์อาจพิจารณาให้ช้างทำงานได้ตามปกติ
- ๒) หากความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเป็นความเจ็บป่วยรุนแรงปานกลางถึงมาก เช่น ท้องเสีย แผลที่กระดูกงู สัตวแพทย์จะพิจารณาให้ช้างหยุดงานเพื่อเข้ารับการรักษาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องที่โรงพยาบาลช้าง

การจัดการช้างตาย

หากมีช้างที่อยู่ในความดูแลของสถาบันฯ ตาย ต้องชันสูตรผ่าซาก เพื่อหาสาเหตุการตายทุกกรณี และกำจัดซากโดยการเผาหรือการฝัง

- ๑) การเผาซาก โดยเตาเผาซากของศูนย์วิจัยและเฝ้าระวังโรคช้าง ซึ่งใช้เวลาประมาณ ๒-๕ วันในการกำจัดซาก
- ๒) การฝัง ในพื้นที่สุสานช้างของสถาบันฯโดยขุดหลุมลึกประมาณ ๔-๖ เมตร และโรยเถ้าเชื้อโรคด้วยปูนขาวก่อนการฝังกลบ

สถาบันคชบาลแห่งชาติ ในพระอุปถัมภ์ฯ
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

เลขที่ ๒๗๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลเวียงตาล
อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ๕๒๑๙๐

☎ ๐๕๔-๘๒๙-๓๓๓

✉ info@thailandelephant.org

